

ג'יהאן סאדאט

מסכרת על בעלה

בראיון שערך

עמה עורך

הטולם הזה

בדצמבר 1977

אבנרי: בעלך הותיר רושם עמוק בי לב העם בישראל. הוא היה יכול לרוץ עתה בבחירות לראשות הממשלה (ג'יהאן סאדאט) מה היה חלקך ברעיון הזה?
ג'יהאן: ובכן, במועד מוקדם הרבה יותר שלחתי את המכתב (אל אמו של חייל ישראלי שנהרג במלחמה)...

אבנרי: כיצד עלה במוחך הרעיון לשלוח את המכתב?
ג'יהאן: היא שלחה אלי מכתב, והוא נגע לליבי מאד, כאם. הודהיתי עם ריג' שותיה. לא התייחסתי ללאומיותה. למרות הנסיבות, עליך לזכור שהיתה זו תקופה קשה מאד. זה היה במהלך ה' מלחמה. עדיין לא היתה אפילו הפסקת-אש, ואני השבתי על המכתב זמן קצר לאחר-מכן. לא חיכיתי זמן רב.

אני זוכרת שטילפנתי אל שריהביטחון, וביקשתי ממנו לסייע (למצוא את גופתו של החייל הישראלי שנהרג). הוא עשה כמיטב יכולתו. היו שם שניים, בנה של האשה וחייל נוסף. מצאו את החייל השני, אבל את בנה לא מצאו. הוא אמר לי זאת, אחרי שעשה כל מה שהיה לאל-ידן לעשות.

אבנרי: מי, גמאסי?
ג'יהאן: לא, זה שקדם לו.
אבנרי: איסמעיל?
ג'יהאן: כן, איסמעיל. ואחרי-כך כתבתי לה תשובה על מכתבה, מעומק ליבי אבל ידידי אמרו שאין זה הזמן המתאים, **אבנרי:** האם נועצת בבעלך בקשר

ג'יהאן סאדאט ואורי אבנרי במישרדה של ג'יהאן במרכז השיקום בקאהיר

בבית. יצאתי לסעוד עם ידידים. בשובי מצאתי את בתי הצעירה, הקרויה אף היא ג'יהאן, והיא אמרה לי: „אמא, את יודעת שאבא נוסע לישראל?“ גם בעלי ישב שם. ואני שאלתי: „האם זה נכון?“ הוא אמר לי: „כן“, איני מסוגלת לתאר מה עבר בליבי ובמוחי באותו רגע. נהגתי כאשה ששכחה את גילה. הייתי מאור שרת כילדה. אמרתי לו: „הרי זה הדבר הנפלא ביותר שאמרת בחייך! אתה בי אמת מתכוון לכך, אנוור?“ הוא אמר: „כמובן, הרי את מכירה אותי, ג'יהאן. אני מתכוון לכל מה שאני אומר.“ ואני שאלתי: „אבל האם הם ישלחו לך הר מנה?“ והוא השיב: „אני יודע שאקבל הזמנה.“ אמרתי: „תהיה לך התנגדות

פני בעלי בחמימות גדולה, שנגעה לליבו מאד. אבל כעת אנו ממתנינים לשילטונות ישראל שיתנו אותו הדבר לעם המצרי. אני מאמינה שישאלו ומצריים, וכל שאר אומות העולם, ממתנינים עתה לראות מה תהיה התשובה הישראלית לבעלי.
אבנרי: מה היית רוצה שתהיה תשובה של ישראל?
ג'יהאן: כמו מעשהו של בעלי. אנו רוצים להיות בשלום, ואנו מקבלים את ישראל כעובדה קיימת. ברצוני לומר לך שאמרת זאת גם במהלך מלחמת או-יטובה, כשסיפתי בחיילינו. כשביקרתי אצלם בבתי-החולים, אהדים מהם אמרו בפעם הבאה כשניפגש, זה יהיה בתל-אביב. ואני אמרתי: „לא, אם אתם

את מיספר-הטלפון ואני אתקשר אליכם בחזרה.“ הוא חשב שזאת בדיחה. הוא לא האמין.
 אני רוצה לספר לך מה קרה בבית. נגשתי אל בעלי וסיפרתי לו שהיהודים בארצנו סובלים, והם עניים מאד. והרי הם אזרחים שלנו. ילדי ישבו שם, ו-האמן לי, הם אמרו — כל אחד מהם — „אמא, אנחנו מוכנים לתת את כל כס-פנו.“ יש להם כסף מועט מאד, כמובן, אבל אתה יודעת מהי ההרגשה. „אנחנו רוצים לספר לו.“ אמרו, „אנחנו רוצים להיפגש איתו.“ ואני אמרתי: „חכו עד שתשמעו מה שיש לאביכם לומר.“ ואז אמרתי לבעלי: „לפני שאני מביטיחה לו משהו, אני רוצה לדעת שאתה

הוא אדם הנה!"

גדולה, גם אצלנו.“ והוא השיב: „אני יודע.“
 ואז אמרתי לו, כמו שאמרתי לפני מלחמת אוקטובר: „אני אדם שרוצה בך שלום, ולא רק רוצה בך. יותר מזה. אבל אני גם מאמינה שעלינו לבנות את ארצנו. לפני שיצאנו למלחמת אוקטובר, למרות התוצאה האפשרית — אם ננצח בה או נובס — עדיין יוותר לנו האמון בעצמנו. איננו מסוג האנשים המשאירים את ארצם כבושה. אנו נכבד את עצמנו והעם יכבד אותנו — ותהיה התוצאה אשר תהיה. כך הרגשתי אז.“

אבל, עכשיו אני מרגישה שאנו רוצים שלום, ואתה יכול לחוש בכך בר ביקורך בארצנו.
אבנרי: בעלך חייב לשמור על הקצב הנוכחי, ולא להניח שאחרים מבחוץ יבי-למו אותו.
ג'יהאן: יודעת את, חיפשתי מקבילה היסטורית לביקורו של בעלך בישראל, ולא מצאתי כזאת. (מזכירו של הנשיא: „אנו משווים זאת לסלאח אל-דין.“)
אבנרי: סלאח אל-דין? כן... פגישתו עם ריצ'ארד לביהאלי... אבל הם השיגו רק שביתת-נשק, בעוד שמר אל-סאדאט שינה את כל השקפת-העולם של שני עמים בן-יילה.

רוצים להיפגש איתנו, ניפגש בסניג, לא בתל-אביב. כיוון שתל-אביב היא ארצם.“
אבנרי: תמהני, יודעת את, כיצד הגיע בעלך לכלל רעיון יחיד-במינו זה?
ג'יהאן: הוא אדם אהב-שלום, האמן לי, הבה ואספר לך. במהלך מלחמת אוקטובר, כאשר חש שמצריים הגיעה כבר לשיאה, אמר: „הגענו לשיא.“ ואז הלך לפרלמנט ונשא את נאומו. הוא קם ואמר: „אני שולח את ידי לשלום.“

מאוחר יותר פתח את תעלת-סואץ, כדי לאפשר לכולם לחזור לבתיהם שבסואץ ובאיסמעיליה, והייתה התנגדות גדולה לכך. אמרו שזה לא הזמן המתאים, אבל הוא אמר: „אני עושה זאת למען ה' שלום.“ הוא יודע מה הוא עושה, והוא עמל למען השלום.
אבנרי: העמל למען השלום אינו זהה לעשיית צעד כה יוצא-דופן. הייתי רוצה לשאול אותך, ואותו: כיצד עלה במוחו הרעיון?
ג'יהאן: הבה נראה מה קרה אחרי המלחמה. מה אנחנו רוצים? אנחנו רוצים צים את אדמתנו. האם זוהי בקשה מופ' רות? בסדר, מדינת ישראל היא עובדה. כבר הודינו בכך. ומה עכשיו? איננו רוצים צים יותר לאבד רבים מבנינו, איננו רוצים צים לאבד עוד מתקציבנו המוקדם של מאמץ המלחמה. ובכן, הבה נחשוב: מהי הדרך הקצרה ביותר אל השלום? וזה מה שהוא עשה.
 בוא ואספר לך. באותו הערב לא הייתי

תעזור לו מצד הממשלה, או אולי אתה רוצה שאתן לו באופן פרטי, מכספם של ילדי? הוא אמר: „ברור שאני אחראי לכל אחד במדינה הזאת.“ ואז הרבי ציל-צל ובא להיפגש איתנו, הוא נפגש גם עם ילדי. ואני שאלתי: „האם אתם סוב-לים עוני?“ אמרתי לו שאין לו צורך לפחד מדבר. כולנו מצרים, מישפחה אחת. הוא אמר שהם אינם סובלים, אבל ביקש את מיספר הטלפון שלי ואמר שטלפן אלי בכל פעם שיודקק למשהו. הוא אכן טלפן כדי לספר לי שקרה משהו לקבר רים היהודיים.
אבנרי: מה היתה תרומתך לרעיונו של בעלך לבקר בישראל?
ג'יהאן: אם לדבר בכנות, האמן לי — שמעתי זאת לראשונה בטלוויזיה, כמו כל האחרים. אבל הייתי מאושרת מאד.

אבנרי: אין ספק שהיתה לך השפעה בלתי-ישירה רבה בעניין זה.
ג'יהאן: בעלי מאזומתמיד האמין בשלום, ויש לו אישיות כלי-כך חזקה עד שאיני מאמינה שהוא זקוק לעצות ממני. האמן לי, כולנו כל המישפחה — כולל הילדים — מאמינים בשלום.
אבנרי: אילו אמרתי לך שכל נשות ישראל מאזינות לך ברגע זה, מה היית אומרת להן?
ג'יהאן: הייתי אומרת להן שהנשים בישראל הן בדיוק כמונו, בתשוקתן ל-שלום. כל בני העם הישראלי קיבלו את

לכך? את פופולארית כאן, העם אוהב אותך. וזה בודאי לא מצא חן בעיניו.
ג'יהאן: אומנם זה לא היה נוח, אבל אני לא שמעתי בעצתה של איש. יש לי בן, ואני העמדת את עצמי במקום האשה ושאלתי את עצמי: אילו איבדתי את בני, כיצד הייתי מרגישה? וברוח זו השבתי לה. ידידי אמרו: „זה לא טוב.“ האם שאלת את בעלך? ואני אמרתי: „לא“, אחרי-כך, כשהלכתי אל בעלי ו-סיפרתי לו על מכתבי אל האשה הישראלי, הוא אמר: „לא עכשיו. מוטב להכות.“ ואני אמרתי: „אבל כבר ענית לה.“ או הוא שאל: „אם כך, מדוע באת לשאול בעצתי?“
 האמן לי, כך הרגשתי אז, וכך אני עדיין מרגישה. מעל לכל אני מאמינה כי כולנו חייבים להיות אנושיים. במועד מאוחר יותר כתבתי גם לסטודנט ישראלי. אבל היו לא רק מכתבים. יום אחד שמעתי שהיהודים בארצנו סובלים מבע-יות שונות. שמעתי זאת מאחד מידידי. אז ביקשתי ממישרד שיתקשרו אל — איך אתם קוראים לה... — אל הרבי, כשהוא שמע שהגברת הראשונה מבקשת להיפגש איתו הוא היה נרגש מאד. ו-אמר: „מה עשיתי? תנו לי זמן, אדבר עם עורך-הדין שלי.“ ואז אמרו לו: „היא מבקשת רק להיפגש אתך, זה הכל.“ הוא אמר: „אבל לא ביקשתי שום דבר!“ הוא שאל אם מדברים ממעונו של הרבי, וכשענו לו בחיוב ביקש: „תנו לי